

У НУМАРЫ:

Беларускія фільмы пра поўнамашта бную вайну ва Украіне

Калі праз дзесяцігоддзі гісторыкі будуць вывучаць беларускае кіно пачатку 2020-х, то вельмі хутка прыйдуць да несущашальнай высновы – поўнамаштабная вайна ва Украіне вельмі слаба ў ім адлюстравалася. Пры тым, што і маштаб самой падзеі, і ўзровень яе ўздзеяння на лёс краіны і грамадства немагчыма пераацаніць. Ва ўсялякім разе, пакулы гэта злачынства не скончыцца.

Старонка 6

СТВОРАНА АРГАНІЗАЦЫЯ БЕЛАРУСКАЙ ДЫЯСПАРЫ Ў ПОЛЬШЧЫ

Арганізацыя беларускай дыяспары створана 17 жніўня ў Польшчы.

У гэты дзень адбыўся ўстаноўчы сход заснавальнікаў асацыяцыі, абмеркаваны і прыняты “ў першым чытанні” статут, абраныя кіруючыя і кантрольныя органы, падрыхтаваныя праекты дакументаў для рэгістрацыі, паведамліў на сваёй старонцы ў фэйсбуку адзін з ініцыятараў, кіраўнік медыяпраекта Belarus Tomogrow Аляксей Дзікавіцкі.

“Перад намі чарговыя дыскусіі ў справе вызначэння прыярытэтных кірункаў дзейнасці, а адначасова трэба вывучыць досвед іншых дыяспараў, абмеркаваць спіс магчымых будучых партнёраў і гэтак далей”, – паведамліў Дзікавіцкі.

Асацыяцыя, адзначыў ён, сярод іншага мае на мэце прадстаўляць на розных узроўнях інтарэсы беларускай дыяспары ў Польшчы, яе гурта-

ванне.

17 чэрвеня Дзікавіцкі заклікаў далучыцца да ініцыятыўнай групы па стварэнні арганізацыі беларускай дыяспары ў Польшчы “ініцыятыўных, працавітых, адказных і незаангажаваных у кіраванне палітычнымі структурамі землякоў”, якім ён прапанаваў аб’яднацца “дзеля лабіявання інтарэсаў дыяспары ў краіне”.

“Толькі ў Польшчу цягам апошніх гадоў выехалі некалькі сотняў тысяч беларусаў, а ў нас тут паўнаватаснай школы нават няма, не кажучы ўжо пра іншыя гэтак званыя сацыяльныя інстытуты, якія б існавалі стабільна, без веча выцягнутай па гранты рукі – ну як так?” – паставіў пытанне ініцыятар.

На яго думку, ініцыятыўная група “мае раіцца з дасведчанымі і зацікаўленымі людзьмі, у тым ліку з беларусамі Беласточчыны, вызначыць парадак працы па арганізацыі дыяспа-

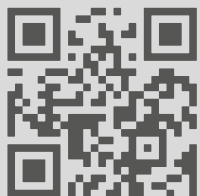
ры, давесці да правядзення адкрытага сходу, у часе якога будуць вызначаныя прыярытэтыныя кірункі дзейнасці, праведзеныя выбары [кіраўніцтва] і г.д.” (арфаграфія захаваная).

Дзікавіцкі быў намеснікам дырэктара тэлеканала “Белсат”, калі яго ўзначальвала Агнешка Рамашэўска-Гузы, пасля яе звальнення – з сакавіка мінулага года – выконваў абавязкі кіраўніка. Летась у лістападзе датэрмінова пакінуў пасаду.

На беларускіх палітычных мерапрыемствах у Польшчы апошнім часам выступае як прадстаўнік Рады БНР.

Паводле даных Упраўлення па справах замежнікаў, у Польшчы на канец лютага 2025 года пражывала 143,1 тыс. грамадзян Беларусі з дакументамі, якія тым ці іншым чынам легалізуюць іх знаходжанне.

pozirk.online

НЕ
ВАЙНЕ!

ВЫ
МОЖАЦЕ
ДАПАМАГЧЫ

НАВІНЫ

У ЭСТОНІІ ПРАЙШОЎ ДРУГІ З'ЕЗД БЕЛАРУСКІХ НАВУКОЎЦАЎ ЕЎРОПЫ

У Эстоніі адбыўся другі з'езд беларускіх навукоўцаў "Вялікі Ваз", у якім узялі ўдзел больш за дваццаць даследнікаў з Польшчы, Швейцарыі, Нямеччыны, Літвы, Францыі, Італіі, Вялікабрытаніі і Эстоніі.

У праграме былі навуковыя даклады, неформальныя дыскусіі і тэхнічныя воркшопы. Беларускія навукоўцы абмяркоўвалі праблемы ў эміграцыі, магчымасці стварэння праектаў грамадзянскай навукі і пытанні этыкі ў даследаваннях. Асобны блок быў прысвечаны стварэнню і развіццю беларускамоўных STEM-праектаў.

Сваёй мэтай арганізатары ставяць стварэнне прасторы для беларускіх навукоўцаў, раскіданых па свеце, каб запуская сумеснія адукацыйныя і даследчыя праекты.

– Гэта стратэгічны інструмент для захавання і развіцця беларускага інтэлектуальнага і тэхналагічнага патэнцыялу за межамі краіны, універсальная пляцоўка для абмеркавання інавацый, міждысцыплінарнай супрацы і ўмацавання адзінства беларускай акадэмічнай супольнасці, – адзначаюць арганізатары.

На з'ездзе былі прадстаўнікі такіх дысцыплін, як клеткавая біялогія,

археалогія і археагенетыка, геноміка, астрафізіка, арганічная хімія, матэрыялазнаўства, сацыяльная экалогія.

З'езд арганізавала згуртаванне беларускіх суполак Эстоніі пры падтрымцы агенцтва ESTDEV.

euroradio.fm

ІГАР ЛОСІК – НА ВЫСТАВЕ Ў ПРАЗЕ, ПРЫСВЕЧАНАЙ САВЕЦКАЙ АКУПАЦЫІ ЧЭХАСЛАВАЧЧЫНЫ

Стэнд з гісторыяй зняволенага журналіста "Радые Свабода" Ігара Лосіка ёсць часткаю выставы "На хвалюх Свабоды", якая адкрылася 21 жніўня ў Празе ў рамках фестывалю NeverMore 68.

Імпрэзы ладзяцца з нагоды 57 гадавіны ўварвання войскаў краін Варшаўскай дамовы ў Чэхаславацкіну. Выстава "На хвалюх Свабоды" апавядае пра гісторыю і сучаснасць амерыканскай медыякарпарацыі "Радые Свабодная Еўропа / Радые Свабода", якая акурат 30 гадоў таму пераехала з Мюнхена ў Прагу на запрашэнне тагачаснага прэзідэнта Чэхіі Вацлава Гаўла. Першая ў гісто-

Стэнд з гісторыяй зняволенага журналіста "Радые Свабода" Ігара Лосіка на фестывалі NeverMore 68

рыі радыёпраграма "Радые Свабодная Еўропа" выйшла па-чэску і па-славацку ў ліпені 1950 года.

57 гадоў таму, у ноч з 20 на 21-га жніўня 1968 года, у Чэхаславацкіну ўварваліся войскі краін Варшаўскай дамовы, каб пакласці канец супраціву чэхаславацкіх грамадзян і іх надзеям на перамены, прынесеным "Пражскай вясной". Гэта былі каля 250 000 жаўнераў, а праз некалькі дзён іх стала паўмільёна. Акупацыя, падчас якой былі праведзеныя палітычныя чысткі, абмежаваныя грамадзянскія свабоды, узмацнелая цензура, працягнулася 23 гады.

svaboda.org

ФІНЛЯНДЫЯ ДАЛУЧАЕЦЦА ДА МІЖНАРОДНАГА ГУМАНІТАРНАГА ФОНДУ ПАДТРЫМКІ РЭПРЭСАВАНЫХ У БЕЛАРУСІ

У Хельсінкі Святлана Ціханоўская сустрэлася з міністаркай замежных спраў Фінляндыі Элінай Валтонен, якая цяпер старшынюе ў АБСЕ. Міністарка пагадзілася далучыцца да Міжнароднага гуманітарнага фонду і вылучыць 50 тысяч еўра на дапамогу рэпрэсаваным. Акрамя Фінляндыі, да фонду раней далучыліся Нарвегія, Швецыя, Данія, Ісландыя, Латвія, Эстонія, Люксембург і Іспанія. Сродкі з фонду ідуць непасрэдна на праграмы рэабілітацыі, лячэння і рэлакацыі для былых палітвязняў і іх сем'яў, а не на адміністрацыйныя выдаткі. Кіруюць сродкамі беларускія праваабарончыя арганізацыі.

Ціханоўская таксама абмеркавала ініцыятывы ў межах АБСЕ: удзел Беларусі ў міністэрскіх сустрэчах, імплементацыю Маскоўскага і Венскага механізмаў, а таксама ўдзел у мерапрыемствах АБСЕ па чалавечым вымярэнні. Яна падкрэсліла важнасць выканання рэкамендацый АБСЕ – у тым ліку вызвалення і рэабілітацыі палітвязняў, прыцягнення вінаватых да адказнасці, выбарчай рэформы і правядзення новых выбараў пад міжнародным наглядом. "Выкананне прынцыпаў АБ-

СЕ і сістэмныя рэформы – гэта неабходныя ўмовы для вываду Беларусі з ізаляцыі і заканчэння палітычнага крызісу", – заявіла Ціханоўская. Яна таксама адзначыла, што рэжым Лукашэнкі сістэматычна парушае прынцыпы АБСЕ і ігнаруе яе рэкамендацыі.

Таксама абмеркавалі сітуацыю з беларусамі ў Фінляндыі, якія сутыкаюцца з праблемамі пры падачы на від на жыхарства – асабліва калі іх пашпарты пратэрмінаваныя. Бакі дамовіліся шукаць законнае рашэнне, якое дазволіць беларусам атрымаць дакументы без неабходнасці вяртання ў Беларусь, бо гэта пагражае рэпрэсіямі.

З міністаркай таксама гаварылі пра новы пакет санкцый ЕС за парушэнні правоў чалавека і пра падтрымку беларускай грамадзянскай супольнасці і медыя праз новы міжнародны фонд, запушчаны Фінляндыяй з нагоды 50-годдзя АБСЕ. Ціханоўская падзякавала Фінляндыі за прынцыповасць і рашучасць у абароне сваіх межаў.

Яна таксама заклікала Фінляндыю далучыцца да ініцыятывы Літвы ў Міжнародным крымінальным судзе і Міжнародным судзе ААН па справах прымусовай дэпартацыі грамадзянаў Беларусі і

інструменталізацыі нелегальнай міграцыі.

"Міністарка цудоўна арыентуецца ў сітуацыі і падтрымлівае беларусаў, якія змагаюцца за дэмакратыю і еўрапейскую будучыню. Фінляндыя гатовая больш актыўна ўдзельнічаць у падтрымцы нашых медыя, праваабаронцаў і рэпрэсаваных. І яна заўсёды выказваецца ў падтрымку Беларусі на міжнароднай арэне. Цяпер, калі Фінляндыя старшынюе ў АБСЕ – гэта для нас дадатковая магчымасць прыцягнуць увагу да Беларусі і праблемы палітвязняў".

tsikhanouskaya.org

НАВІНЫ

MALDZIS ВЯРТАЕ “ВЯЛІКАЕ МАЙСТЭРСТВА АРТЫЛЕРЫІ” КАЗІМІРА СЕМЯНОВІЧА

Гэта помнік навуковай і войскава-тэхнічнай літаратуры сусветнага значэння.

Ініцыятыва MALDZIS выкупіла франкамоўнае выданне “Вялікае майстэрства артылерыі, частка першая” (“*Artis Magnae Artilleriae pars prima*”) Казіміра Семяновіча, надрукаванае ў Амстэрдаме ў 1651 годзе. Гэтая праца, напісаная рускаю беларуса, – помнік навуковай і войскава-тэхнічнай літаратуры сусветнага значэння.

Упершыню кніга “Вялікае майстэрства артылерыі, частка першая” выйшла ў свет у Амстэрдаме ў знакамітым выдавецтве Яна Янсана (Johannes Janssonius) у 1650 годзе на лацінскай мове.

Набытае Maldzis выданне з’яўляецца французскім перакладам, які быў надрукаваны ў 1651 годзе яшчэ пры жыцці Семяновіча ў тым самым галандскім выдавецтве, што і лацінскі першадрук. У кнізе – 22 гравюры, якія ўтрымліваюць больш за 200 малюнкаў і схем, зробленых галандскім гравёрам Якабам ван Мёрсам паводле эскізаў аўтара.

Асаблівасцю набытага старадруку з’яўляецца прадмова, напісаная Казімірам Семяновічам менавіта для франкамоўнага выдання. Гэта апошняе дакументальнае сведчанне жыцця нашага славутага суайчынніка – Семяновіч памёр у 1651 годзе ў нявысветленых дагэтуль абставінах.

Кажа Павел Мацкевіч, кіраўнік ініцыятывы MALDZIS: “Кніга “Вялікае майстэрства артылерыі” пісалася як падручнік для артылерыстаў і піратэхнікаў і здабыла славу самай грунтоўнай і аўтарытэтай працы ў сваёй галіне ў Еўропе. Нягледзячы на захваленне артылерыяй і ракетамі, Казімір Семяновіч прытрымліваўся гуманістычнага светапогляду – лічыў войны найвялікшым нашчасцем для чалавецтва”.

Кніга была набытая на аўкцыёне на сродкі беларускіх ахвярадаўцаў: Паўла Данэйкі, Івана Шылы і мецэнатаў, якія пажадалі застацца непублічнымі.

У будучыні кніга будзе перададзеная ў Віцебскі абласны краязнаўчы музей у якасці грамадскага падарунка. Да вяртання ў Беларусь яна будзе выстаўляцца падчас адмысловых мерапрыемстваў за мяжой. Старадруку можна будзе пабачыць на Фэстывалі Мальдзіса, які пройдзе 7 верасня ў Варшаве.

Кажа Рыгор Астапеня, аякун ініцыятывы MALDZIS: “Казіміра Семяновіча можна аднесці да самых эрудзіраваных людзей свайго часу. Гэта зорка першай велічыні на небасхіле беларускай нацыянальнай навукі. Ягоняе даследаванні і чарцяжы, надрукаваныя ў “Вялікім майстэрстве артылерыі”, шмат у чым апарэдылі час на стагоддзі. Яны ляглі ў аснову сучаснага касмічнага ракетабудавання і ў чымсьці застаюцца актуальнымі нават да сёння”.

Распакоўку кнігі вы можаце пабачыць у апошнім выпуску шоў “Гэта топ!”.

Пра Казіміра Семяновіча і гісторыю стварэння “Вялікага майстэрства артылерыі”

Казімір Семяновіч, войсковы інжынер і артылерыст Вялікага Княства Літоўскага. У прадмове да набытага Maldzis французскага выдання ён падпісаўся як літоўскі рыцар, генерал-лейтэнант артылерыі ў Каралеўстве Польскім.

Паводле беларускіх гісторыкаў, Казімір Семяновіч нарадзіўся блізу 1600 года каля Дуброўна ў Віцебскім ваяводстве. Ён паходзіў з роду дробных князёў Семяновічаў.

Як пісаў сам Семяновіч, ён цікавіўся артылерыяй з дзяцінства і вывучаў матэматыку, механіку, гідраўліку, архітэктуру, оптыку, тактыку, каб павялічыць свае веды.

Удзельнічаў у войнах Рэчы Паспалітай з Масковіяй і з татарамі. Кароль Уладзіслаў Ваза накіраваў яго ў Галандыю для паглыблення ведаў. Пасля вяртання ў 1647 годзе Семяновіч быў прызначаны інжынерам артылерыі, а затым – намеснікам галоўнага камандзіра артылерыі Рэчы Паспалітай.

У 1649 годзе зноў выехаў у Галандыю, дзе завяршыў напісанне першай часткі “Вялікага майстэрства артылерыі”, якую выдаў у 1650 годзе. Кніга была перавыдадзеная па-французску ў 1651 годзе, па-польску – у 1663-м, па-нямецку – у 1676-м, па-англійску – у 1729-м, а пазней – на галандскай, дацкай ды іншых мовах.

Мэту выдання сваёй кнігі аўтар акрэслівае гэтак: “...Выданнем гэтае працы я хацеў бы зрабіць паслугу маёй Радзіме і маім суайчыннікам, якія заўсёды выяўлялі вялікую схільнасць да гэтай навукі і якія цанілі яе больш, чым іншыя галіны вайскавай навукі”.

Змест кнігі надзвычай багаты. У ёй цытуюцца

больш за 200 старажытных і сучасных аўтараў – ад матэматыкаў да класікаў грэцкай і рымскай літаратуры. Семяновіч упершыню прапанаваў шматступеньчатыя ракеты, прыдумаў своеасаблівую ракетную сістэму залпавага агню і вынайшаў крыло трохвугольнай формы, без якога немагчыма ўявіць сучасны звышгукавы знішчальнік.

Казімір Семяновіч рыхтаваў і другую частку кнігі, пра што паведаміў у прадмове да першай часткі лацінамоўнага выдання. Аднак яна не ўбачыла свет, а рукапіс лічыцца згубленым. У пачатку XX стагоддзя ў польскім друку былі згадкі пра тое, што рукапіс Семяновіча бачылі ў бібліятэцы Артылерыйскага музея ў Пецярбургу.

Лёс Казіміра Семяновіча і ягоная кніга яднаюць Беларусь з Польшчай, Літвой і Нідэрландамі.

Пра MALDZIS і магчымасці падтрымаць ініцыятыву

Ініцыятыва атрымала назву ў гонар Адама Мальдзіса, які шукаў і вяртаў з забыцця страчаныя беларускія каштоўнасці і імёны. MALDZIS працягвае гэтую справу і бачыць сваю місію ў аб’яднанні беларусаў вакол нацыянальнай ідэнтычнасці і ўмацаванні вобраза еўрапейскай нацыі.

Такія набыткі, як “Вялікае майстэрства артылерыі” Казіміра Семяновіча, “Жазло кіравання” Сімяона Полацкага, Трэці Статут ВКЛ, Радзівілаўская мапа ці мапа Няпрэцкага, сталі магчымыя дзякуючы грамадскім ахвяраванням.

MALDZIS мае найбольшую патрэбу ў падтрымцы даследчай працы дзеля пошуку каштоўнасцяў, іх набыцця, ушанавання памяці славных беларусаў і беларусаў ды вяртання забытых імёнаў. Асабліва карыснымі для ініцыятывы з’яўляюцца штомесячныя ахвяраванні, нават малага памеру.

maldzis.world

Беларускія мерапрыемствы па ўсім свеце ➡ @Budzma_razam_bot

НАВІНЫ

ЯК ВЫМУШАНАЯ ЭМІГРАЦЫЯ І ГРАНТ ARTPOWER BELARUS ДАПАМАГЛІ АДНАВІЦЬ ТЭАТР І СЯБЕ

Аляксандр Енджэўскі – акцёр і рэжысёр, які больш за 20 гадоў працаваў у Гродзенскім абласным тэатры лялек. У 2020 годзе ён паставіў свой першы дарослы спектакль разам з жонкай-сцэнаграфкай. А потым усё перакулілася: пратэсты, звольненне, немагчымасць працаваць, затрыманне і вымушаная эміграцыя.

Сёння ён зноў ставіць спектаклі. Не ў родным горадзе, а ў Беластоку. Але галоўнае – з энтузіязмам і гледачом. У гэтым яму дапамог ArtPower Belarus.

Ад тэатра да вымушанай ізаляцыі

“Я больш за дваццаць гадоў працаваў у тэатры акцёрам, рэжысёрам-пастаноўшчыкам, веў канцэрты. У 2020 годзе разам з жонкай паставілі спектакль “Ванільнае марожанае з цытрынай” па Брэдберы. Гэта была мая дэбютная работа як рэжысёра”.

Пасля выбараў Аляксандр далучыўся да пратэстаў.

“Я спрабаваў арганізаваць дыялог паміж людзьмі і ўладай. Не атрымалася. А потым – звольненне. Мяне выклікалі да дырэктара і сказалі: “Прыйшоў загад звольніць”. Мне нават прапанавалі дайграць у навагодніх ранішніках, але я падзякаваў і сышоў”.

Праз некалькі месяцаў Аляксандр страціў не толькі працу ў тэатры. Дзяржаўныя арганізацыі разарвалі ўсе дамовы з яго ІП. Ніводная структура не хацела з ім супрацоўнічаць.

“Я хацеў уладкавацца ў санаторыі, ужо ўсё ўзгаднілі, планы былі. Але пасля атрымалі характарыстыку і адмовілі”.

У 2023 годзе яго затрымалі. “Калі я сыходзіў з кабінета, сказаў: “Да пабачэння”. А мне ў адказ: “Яшчэ пабачымся”. Тады я зразумеў, што трэба з’язджаць. У ліпені мы з сям’ёй выехалі ў Беласток”.

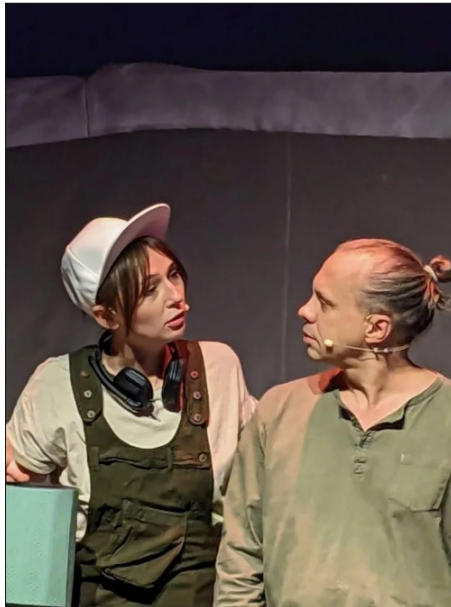
Пачаць спачатку: вярнуцца да ідэі, якую не здолелі рэалізаваць

Разам з жонкай і акторкай Настассяй Суханосік Аляксандр вырашыў вярнуцца да ідэі, якую выношваў яшчэ да эміграцыі. Усё пачалося яшчэ тады, калі яны, пасля звольнення з Гродзенскага тэатра лялек, спрабавалі падацца на культурніцкі конкурс. План быў просты, але ў той жа час кранальны: зрабіць мультпраект па апавяданнях беларускай пісьменніцы Вольгі Гапеевай.

Жонка Аляксандра рабіла лялькі, музыка для ролікаў пісалася сябрам і калегам Віталём Лявоным, а ролікі здымаліся літаральна на каленцы, з выкарыстаннем дзіцячых цацак і падручных матэрыялаў. Аднак у 2022 годзе ўсё спынілася: пачалася вайна, фінансаванне скончылася, а мара засталася толькі ў эскізах і няскончаных спробах.

“Тады мы хацелі зрабіць мультпраект. Былі лялькі, музыка, ідэя. Цяпер усё перанеслі на сцэну. Гэта была спроба вярнуцца да сябе, праз тых персанажаў, праз гісторыі, якія мы любілі і ў якіх былі нашыя эмоцыі”, – тлумачыць ён.

Калі сям’я апынулася ў Беластоку, дзе жылі многія сябры і калегі, адчуванне супольнасці і падтрымкі зноў дала надзею. Аляксандр з жонкай вырашылі вярнуцца да ідэі, але перанесці яе ў сцэнічны фармат. У гэты момант ArtPower Belarus

абвясціў пра прыём заявак на фінансаванне праектаў, і Аляксандр вырашыў рызыкнуць:

“Гэта было як выцягнуць сябе за валасы з багны. Мы падалі заяўку, прайшлі ўсе этапы адбору і атрымалі фінансаванне ў памеры 5000”.

З гэтымі сродкамі яны распачалі працу над спектаклем. Рэпетыцыі ішлі літаральна на падлозе, паміж сталом і кухоннай ракавінай. Усё стваралася з нуля, без фінансавых рэзерваў, у арэндным жыллі, дзе ў адной з пакояў адначасова жылі і майстравалі сцэнічныя дэкарацыі.

“Мая жонка рабіла дэкарацыі і лялькі проста ў пакоі, дзе мы спалі. Жыць у майстэрні – гэта складана, раздражняльна, але вынік быў варты таго. Гэта быў не проста спектакль. Гэта быў наш выдых”.

Спектакль, які сабраў 500 гледачоў і стаў пунктам вяртання

Пастаноўка “Сумны суп прызымліцца ў Гародні” атрымалася “малая, прыгожая, вясёлая”, у духу твораў Гапеевай. Яна стаў для сям’і не толькі мастацкім праектам, але і псіхалагічнай тэрапіяй мастацтва двух гадоў пасля і заняпаду.

Паказы прайшлі ў Беластоку ў ДOME культуры моладзі, у тэатры лялек, а пазней, дзякуючы ўжо другому гранту мабільнасці – у Кракаве, Уроцлаве, у Музеі Вольнай Беларусі і нават у дзіцячым садку з беларускай мовай навучання. Агулам спектакль паглядзелі больш за 500 чалавек.

“Для мяне было важна, што шмат беларусаў змаглі паглядзець гэта бясплатна. Гэта і была мая галоўная радасць”, – кажа Аляксандр.

Спектакль стаў крыніцай новага жыцця: з ёй яны пачалі з’яўляцца на культурніцкай мапе беларускай дыяспары, і з’явілася надзея, што творчасць не скончыцца.

Ад аднаго спектакля да Школы мастацтваў

Сёння Аляксандр працуе з дзецьмі і падлеткамі ў Беластоку. Яго студыя робіць спектаклі, навучае, дапамагае перажываць траўмы праз творчасць.

“Не ўсё пойдуча да псіхолога. Але праз сцэну,

праз ролі, праз малюнак можна перажыць, выкрыкнуць, адчуць сябе”.

У яго планах адкрыць Школу мастацтваў: для дзяцей, падлеткаў і дарослых.

“У нас ужо быў тэатральны майстар-клас для дарослых, і мы набралі групу за тры дні. Гэта запатрабавана. Хачу, каб школа ўключала і жывапіс, і сцэнічную мову, і арт-тэрапію. Бо гэта патрэбна ўсім”.

“Грант – гэта лустэрка. Ты пішаш і нарэшце разумееш, чаго хочаш”.

Працэс напісання заяўкі на грант стаў для Аляксандра адкрыццём:

“Калі ёсць ідэя – шукай спосаб яе рэалізаваць. А калі няма ідэі – гэта не страшна. У працэсе напісання заяўкі яна сама сябе знойдзе. Бо гэта як лустэрка: пакуль пішаш, пачынаеш разумець, чаго ты сапраўды хочаш. І нават калі табе адмовяць, у цябе ўжо ёсць напісаны тэкст, які можна даслаць кудысьці яшчэ”.

А тым, хто баіцца ўздзейнічаць у грантавых конкурсах, Аляксандр раіць:

“Не слухайце нікога. Спрабуйце. Нават калі атрымаеце адмову, у вас ужо будзе гатовы тэкст, які можна даслаць кудысьці яшчэ. І галоўнае, не бойцеся прасіць дапамогі. Кожнаму праекту патрэбны менеджар, СММ-спецыяліст, каманда. Не цягніце ўсё на сабе. І памятайце: грант – гэта не толькі пра грошы. Гэта пра сэнс. Гэта пра магчымасць выказацца і быць пачутым”.

Праект стаўся магчымым дзякуючы падтрымцы праграмы ArtPower Belarus, што рэалізуецца ў партнёрстве Беларускай Рады культуры і Дацкага інстытута культуры пры фінансавым спрыянні Еўрапейскага Саюза.

19 жніўня 2025 года адкрыўся прыём заявак на Трэк 3 у межах праграмы ArtPower Belarus. Гэта конкурс культурніцкіх праектаў для беларускіх творцаў і ініцыятываў, якія сутыкнуліся з форс-мажорнымі ці складанымі абставінамі: рэпрэсіі, страта фінансавання, вымушаная эміграцыя, праблемы са здароўем і іншыя непрадбачаныя сітуацыі.

МЕРКАВАННЕ

ЯК МАКС КОРЖ 9 ЖНІЎНЯ “ПЕРАГАРНУЎ СТАРОНКУ”?

У чым феномен Макса Каржа? Чаму мегаканц быў прызначаны акурат на 9 жніўня? Адкуль гэтыя 80 тысяч?.. Тэксты – пасрэдняя. Музыка – на аматара... Але гэта гісторыя не пра музыку. Гэта – масавая псіхатэрапія для цэлага пакалення беларусаў.

Што трэба “малому”? Жыць у кайф. А яшчэ каб ніхто не ўказваў, што рабіць і як жыць. А зараз давайце паспрабуем пшчыра адказаць на пытанне, за што моладзь выходзіла 9 жніўня і пасля. Разумеете? Жыць у кайф. І – каб ніхто не ўказваў, што рабіць і як жыць.

Кайф быў нядоўгі, і ўсе мы ведаем, чым гэта скончылася. Наш “малы” адчуў сябе не проста прыніжаным, але і падманутым. Вось гэтыя ўсе цудоўныя людзі і тг-каналы, якія абяцалі “кайф”, падманулі. Замест кайфу: рэпрэсіі, эміграцыя, закатванне ўсяго жывого ў асфальт. Межы зачыненыя. Побач вайна. Зэро перспектываў.

Уявіце, што ў цэлага пакалення скралі мару. Адныя прынізілі і растапталі міліцэйскім ботам. Іншыя – з’ехалі, самі стаўшы начальнікамі, якія ўказваюць як жыць. І вось ён – “малы” – застаецца адзін. Да яго прыходзіць брацішка ў спартовай байцы. Макс. Бярэ за руку і кажа, што “дзвіж” працягваецца.

“Я хачу жыць – сёння!”

Гісторыя з вэрхалам вакол канцэрта, занадта гучнага нават для Варшавы, лагічная. Людзям трэба было не проста адарвацца, але – выкінуць з сябе страх, злосць, няўпэўненасць, крыўду. Вось гэтае ўсё лайно, якое накапілася за пяць гадоў.

Адсюль жаданне хлопчыкаў “па спорце” паводзіць сябе як футбольныя фанаты, быць трошкі вышэй і мацней, чым насамрэч, пагаліць галаву і спакавацца ў Lonsdale і Adidas. Адсюль увесь гэты карнавал вітальнасці. Адзін дзень – пажыць адным днём.

Ну, а што вы ім прапаноўваеце? Як ім жыць? Запісацца ў план “Перамога”? Атрымаць пашпарт “Новай Беларусі”? Выходзіць на пікеты Ціханоўскага? Ці чытаць з ліхтарыкам пад коўдрай кніжкі Пазняка? Сур’ёзна?..

Гэта пакаленне з надламаным хрыбетнікам, якое хоча быць пачутым. Не каб яго вучылі (хапіла ўжо бацькоў і выкладчыкаў), а каб пачулі. Корж – слухае. А пасля гаворыць тымі словамі, якімі тая моладзь гаворыць між сабой, у дварах, на стадыёнах ці п’яных. Адсюль ламаныя

пасрэдняя (як нам здаецца) тэксты і неглыбокая мараль: “Я хачу жыць – сёння!”.

Вы ўсе перамаглі, а я тут дзе?

Наша грамадства траўмаванае. Яно патрабуе тэрапіі, каб проста калектыўна не выйшлі ў акно. Рэжым прапаноўвае наратыў пра “мы перамаглі”. Афісы і дэмакратычная тусоўка – “не, гэта мы перамаглі”. Ну і чалавек сабе думае: вы ўсе перамаглі, а я тут дзе? Дзе мой кайф?

Таму і канцэрт, прызначаны акурат на 9 жніўня, “перагортвае старонку”, бо трэба неяк жыць далей. Інакш – суіцыд. І – сцвярджае маніфест пакалення – “жыць у кайф”. Корж супакойвае: ты малады, моцны, ты не адзін, а жыццё яно вось тут і сёння, іншага не будзе. Гэта тэрапія.

Адначасна Макс Корж і ягоны “Дзвіж” – вышэйшая форма палітыкі

на сёння. Бо акурат ён фармулёе ідэі, блізкія масам. Дае выйсце з пасткі, у якой наша грамадства трапіла. Хаця б ненадоўга.

Тое, што робіць нас жывымі

Думаеце, гэта адзіны такі выпадак? А давайце ўзгадаем гісторыю Rammstein. Вось вам аб’яднаная Нямеччына 90-х. Заходнікам (ФРГ) гадамі казалі, што трэба стрымліваць агрэсію, выбачацца, а быць немцам – такое сабе. Усходнікаў (ГДР) душылі дыктатура і Штазі. Нацыя з надламаным хрыбетнікам. А самі музыкі, дарэчы, акурат з ГДР.

І вось, на канцэрце Rammstein ты скідаеш увесь гэты негатыў. Прычым, як і ў выпадку Каржа, тут няма тэкстаў найпрост пра палітыку ці маніфестаў. Гэта пра кайф, вітальнасць, жывельную агрэсію – усё тое, што і робіць нас жывымі. Сам музычны феномен паўстаў у канкрэтным сярэдовішчы на канкрэтным гістарычным этапе. Стаўся псіхатэрапіяй для шырокіх “працоўных масаў”. І толькі пасля перарос маштаб гэтай гісторыі і выйшаў вонкі.

Калі вам “сорамна” за Каржа, то...

Корж – гэта сацыяльны феномен. Пятрабаваць ад яго нешта – ідэятызм. Бо гэта не творчасць на замову палітыкаў і журналістаў. Не творчасць на патрэбу ўладаў. Гэта гісторыя пра грамадства. Прагаворванне яго – грамадства – болек. Калі вам “сорамна” за Каржа – ок – вам сорамна за беларусаў. Але, у такім выпадку, не Каржа з беларусаў трэба выпісваць, а – вас.

Алесь Кіркевіч, Budzma.org

КНІГІ

З’ЯВІЛАСЯ НОВАЕ БЕЛАРУСКАЕ ВЫДАВЕЦТВА ТАМАКА: ПЕРШАЯ КНІГА – ДЭБЮТ ФОТАМАСТАЧКІ МАШЫ СВЯТАГОР

Запрацавала новае беларускае незалежнае выдавецтва ТАМАКА Publishing, якое будзе спецыялізавацца на выданні кніг па выяўленчым мастацтве, фатаграфіі, дызайне і архітэктуры.

Першай публікацыяй ТАМАКА стала кніга Everybody Dance! – дэбютны праект фотамастачкі Машы Святагор. Праца над выданнем доўжылася год і аб’яднала міжнародную каманду з васьмі спецыялістаў. Кніга стала вынікам сямігадовага мастацкага даследавання Святагор, прысвечанага візуальным стратэгіям прапаганды і працы з гістарычнай

памяццю.

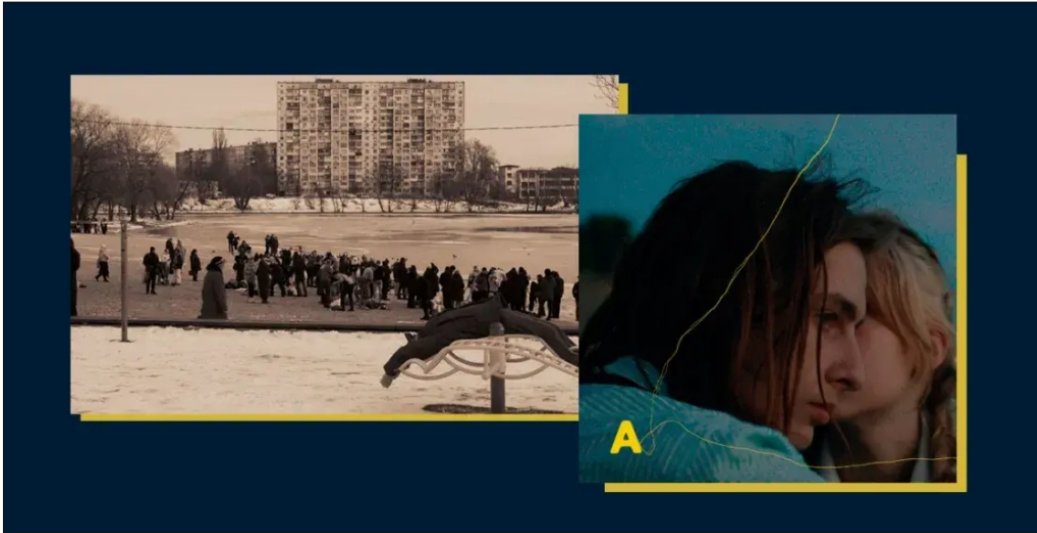
Маша Святагор вядомая сваімі працамі ў жанрах фотамантажу, архіўнай фатаграфіі і калажу, у якіх яна даследуе калектыўную ідэнтычнасць, цензуру і палітыку выявы.

Для ТАМАКА гэта выданне стала не толькі першым праектам, але і моцнай заяўкай на высокі ўзровень. Каманда аб’ядае і надалей выдаваць кнігі, што знаходзяцца на скрыжаванні мастацтва, візуальных даследаванняў і кніжнай культуры.

Сачыце за абвесткамі выдавецтва на сайце – у найбліжэйшы час чакуюцца новыя публікацыі.

sektor.online

Калаж з кадраў фільмаў “Святая вада” і “Прэч” / @rubanau_collage

КІНО

БЕЛАРУСКІЯ ФІЛЬМЫ ПРА ПОЎНАМАШАТНУ ВАЙНУ ВА УКРАЇНЕ

Калі праз дзесяцігоддзі гісторыкі будуць вывучаць беларускае кіно пачатку 2020-х, то вельмі хутка прыйдуць да несучасальнай высновы – поўнамаштабная вайна ва Украіне вельмі слаба ў ім адлюстравалася. Пры тым, што і маштаб самой падзеі, і ўзровень яе ўздзеяння на лёс краіны і грамадства немагчыма пераацаніць. Ва ўсялякім разе, пакуль гэта злачынства не скончыцца.

Лічыце, што гэта нагода для расчаравання? Не спяшайцеся з далёкімі высновамі, сітуацыя тлумачыцца літаральна двума словамі: дзяржаўная цензура і эміграцыя.

Разгар вайны выпаў на палітычны крызіс у краіне, дзе ўжо разгарнуліся рэпрэсіі, падтрыманыя Крамлём. Праз гэта ў самой Беларусі ствараць кіно пра Украіну стала немагчыма. Дзяржаўны сектар гэту тэму старанна ігнаруе, а для нездзяржаўных кінематаграфістаў яна пагражае турэмным зняволеннем. У эміграцыі такіх абмежаванняў няма, але ёсць свае выклікі – адсутнасць сталага фінансавання. Праз што вайна “пасялілася” толькі ў дакументальных рэпартажах еўрапейскіх тэлеканалаў (“Белсат”, Current Time, Arte і г.д.).

У гэтым моры простага і, буду шчырым, беднага на мастацкія прыёмы кантэнт, сустракаюцца свае ярлыны – сапраўднае фестывальнае кіно, створанае для вялікага экрана. Такіх прац няшмат, усе яны зроблены за грошы іншых краін, але аб’ядноўвае іх беларуская ідэнтычнасць стваральнікаў-дакументалістаў: Андрэя Куцілу, Руслана Фядотава,

Паўла Мажара.

“Святая вада” (“Holy water”)

Мужчына ў пухавіку і з металашчыкамі ў руках меланхалічна ідзе па беразе зімнага Дняпра. Ён, пэўна, шукае скарбы, якія ля рэчкі губляюць мінакі: моладзь, пажылыя людзі, дзеці. Шмат іх тут і цяпер – большасць людзей прыйшла акупіцца ў палонку, каб загартавацца ў халоднай вадзе і “адмыцца” ад грахоў. Тым больш, што на двары сярэдзіна студзеня 2022 года – святая Вадохрышча.

Але думкі наведвальнікаў яшчэ пакрытай ільдом ракі далёкія ад веры ці добрага надвор’я – іх трывожыць верагоднасць вайны з Расіяй, якая не так далёка на ўсю моц бразгае зброяй. Самыя страшныя жахі ажыццяўляюцца, да іх здзяйснення засталася крыху больш за месяц.

Звычайна журналісцкая адукацыя шкодзіць большасці дакументалістаў, якія спрабуюць уціснуць складаную рэчаіснасць у вузкі фармат тэлебачання з яго перабіўкамі, стэндапамі, закадравым тэкстам. Дакументалісту Андрэю Куцілу, які мае дыплом журфака БДУ, гэты вопыт не шкодзіць, а хутчэй дапамагае.

Яго павольная кінамова ненавязлівага назірання, складзеная з доўгіх кадраў, чорна-белай колеракарэкцыі, буйных планаў твараў людзей, падслуханых абрыўкаў іх размоў, арганічна ўплятаецца ў парадак навін. Адбываецца акт сапраўднага мастацтва, якое распаўядае глядачу нашмат больш, чым гэта зрабіла б стужка навін інфармацыйнага выдання.

Да таго ж карціна з’яўляецца важным артэфактам хронікі перадваен-

нага жыцця. У паветры ўжо разліта прадчуванне непазбежнасці зла, але прывід надзеі на лепшае ўсё ж не пакідае людзей. Такую насычаную эмоцыямі і сэнсамі атмасферу Куціла падобным чынам фіксаваў і раней – у кароткаметражным фільме “Мурлы”. У ім мінчукі ў жніўні 2020-га ля сценаў ізалятара на Акрэсціна чакаюць вызвалення сваякоў, разважаючы, што здарылася на вуліцах краіны адразу пасля прэзідэнцкіх выбараў.

У “Святой вадзе” адточанасць знойдзенай формы аповеду і зместу выглядае ўжо блізкай да ідэалу. Гэта дазваляе напоўніцу пражыць усе 18 хвілін яшчэ мірнага жыцця кіяўлян, прасякнутага эмпатыяй да іх трагічнай і натхняльнай будучыні.

Адзнака: 7 з 10

“Прэч” (“Away”)

Адна з кранальных замалёвак жыцця ўкраінскіх дзяцей у эвакуацыі. 16-гадовы Андрэй пасля пачатку вайны пакінуў родны Харкаў і цяпер жыве ў Будапешце. Тут ён дапамагае праводзіць творчыя заняткі з украінскімі дзецьмі, а таксама рыхтуе свой уласны перформанс.

Сумесна з сяброўкай Алісай яны набываюць на мясцовай барахолцы лялькі механічных жаўнераў і прымушаюць іх поўзаць па карце Украіны, якая намалявана на адной з вуліц горада. Такое мастацтва падабаецца далёка не ўсім мінакам, сярод якіх трапляюцца і раздражнёныя венгерскія нацыяналісты.

Незалежнае беларускае кіно існуе па жорсткіх правілах выжывання. У ім маюць шанец адшукаць сябе людзі, гатовыя разлічваць толькі на ўласныя сілы ў стварэнні і прасоў-

ванні сваёй творчасці. Дакументаліст з Магілёва Руслан Фядотаў, які атрымаў адукацыю ў Маскоўскай школе новага кіно, – яркі прадстаўнік гэтай плыні. Ён здольны працаваць над сваімі і чужымі праектамі ў розных амплуа: прадзюсара, аператара, рэжысёра. Руслан зарэкамендаваў сябе як аўтар вытанчаных і глыбокіх прац, гэта і гісторыя суполкі менавіта ў Мексіцы (“Саламанка”), і назіранне за наведвальнікамі маскоўскага метра (“Куды мы едзем?”).

На гэтым фоне яго апошняя рэжысёрская праца “Прэч” можа падацца негрунтоўнай і бессаромна кан’юнктурнай, тым больш, што яна з’явілася ў праграме фестывалю IDFA праз паўгода пасля пачатку поўнамаштабнага ўварвання.

Але гэта перадуты погляд на аўтарскую працу. Фядотаў зрабіў кранальны і вельмі стрыманы партрэт закладнікаў геапалітычнай гульні Крамля – украінскіх дзяцей. У ім адсутнічае відавочная маніпуляцыя эмоцыямі, якую можна было чакаць. Камера Фядотава, які тут выступаў і ў якасці аператара, фіксуе ўедлівасць вайны, якая захапіла думкі і дашкольнікаў, і падлеткаў. І не адпускае іх нават у бяспечнай і мірнай Венгрыі.

А яшчэ “Прэч” – гэта раман сталення ў няпростых умовах эміграцыі. Падлетак Андрэй сутыкаецца з распачку сваёй сяброўкі, ксенафобіі замежнікаў, сумам бацькоў, якія засталіся на радзіме. Канешне, для адлюстравання глыбіні трансфармацыі характару трэба было значна больш часу, але як аперацыйная рэакцыя на вялікую трагедыю фільм атрымаўся цалкам.

Адзнака: 6 з 10

“Непажаданнае сваяцтва” (“Unwanted Kinship”)

Непаўторнасць кінамовы – галоўны чыннік, які дазваляе адрозніваць аднаго рэжысёра ад іншага. Адны кінематаграфісты яе выпрацоўваюць гадамі, нават дзесяцігоддзямі, іншыя – ствараюць сваю “формулу” будавання аповеду ў самым пачатку творчай кар’еры.

Стужкі дакументаліста Паўла Мажара – беларуса, які з дзяцінства жыве і працуе ў Германіі, – немагчыма параўнаць ні з чым іншым. Ён скрупулёзна аналізуе складаныя тэмы праз спалучэнне шматлікіх практык: аўдыёвізуальнага эсэ, амаль што тэатральнага перформансу з удзелам запрошаных актараў, лялек, візуальных макетаў.

Менавіта так выглядала яго дэбютная праца “Метадычка”. У ёй Мажар, літаральна не выходзячы за межы ўласнай берлінскай кватэры, распаўяў пра канвеер рэпрэсій рэжыму Лукашэнкі. Пра яго схематычнасць, пачварнасць і эфектыўнасць.

У “Непажаданым сваяцтве”, якое выйшла праз тры гады – напачатку 2024-га, – беларус прэпаруе вайну

ва Украіне, у якой замазалася і Беларусь праз палітыку Лукашэнка. Але ў адрозненне ад дакладнай і бліскач зробленай “Метадычкі”, новая праца апынулася не такой пераканаўчай. Праблема ў тым, што аўтар заходзіць у прастору не заўсёды праўдзівых (але гучных!) сцвярдзенняў і нацягнутых высноў. Напрыклад, у фільме гучаць сведчанні ўкраінцаў з захопленай тэрыторыі пра тое, што

ў складзе акупацыйнай арміі Расіі на першым этапе агрэсіі былі беларускія вайсковыя. Вось толькі афіцыйныя крыніцы і незалежныя даследчыкі такога не пацвярджаюць, хоць пазней беларусы сапраўды зацікаваліся ваяваць па кантракту да Узброеных сілаў Расіі.

Узнікаюць пытанні і да разважання аўтара пра тое, што святкаванне мілітарызма савецкіх святаў (23 лю-

тага, 9 траўня) заклалі падмурак для здзейсненых вайсковых злачынстваў. Безумоўна, нічога добрага ў мэтанакіраванай ідэалагізацыі дзяцей няма, але антрапалагічны шлях пераўтварэння тыповага аматара Дня Перамогі адразу ў маньяка з Бучы выглядае не вельмі апраўданым.

Пры гэтым да антываеннага выказвання і крытычнай рэфлексіі рэжысёра пытанняў няма. “Непажа-

данае сваяцтва” выглядае бязлітасным напамінам, што ў катастрофе вайны не можа быць вінаватае выключна палітычнае кіраўніцтва краіны-агрэсара. Кожны сам нясе адказнасць перад сваім сумленнем – ці правільны выбар ён робіць у складанай сітуацыі. Бо няўхільная расплата абавязкова прыйдзе, яе з’яўленне – выключна пытанне часу.

Адзнака: 5 з 10

Тарас Тарналіцкі, euroradio.fm

кнігі

ПА-БЕЛАРУСКУ ВЫЙШАЎ КУЛЬТАВЫ ЛІТОЎСКІ РАМАН ПРА ЧАСЫ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА

У пражскім выдавецтве Vesna выйшлі першыя дзве кнігі рамана Крысціны Сабалёўскайце.

Выйшлі першыя дзве кнігі самай значнай падзеі літоўскай літаратуры XXI стагоддзя – гістарычнага чатырохкніжка Крысціны Сабалёўскайце *Silva rerum*, адзначылі ў выдавецтве. Кнігі серыі ў Літве ўжо маюць больш за 20 перавыданняў.

“Гэта захапляльная сага шляхецкага роду Нарвойшаў гербу Касцеша ад сярэдзіны XVII стагоддзя праз усё XVIII аж да канца існавання нашага Вялікага Княства. Дагэтуль яна была перакладзеная на латышскую і польскую мову, але нікому гэтая яскравая і драматычная гісторыя не будзе так блізкая, як двум народам – літоўцам і беларусам. Падзеі серыі адбываюцца як у Вільні, гэтак і ў розных кутках Княства – ад жамойцкай вёскі да Нясвіжа і Слуцка”.

Пераклад з літоўскай мовы зрабіў Сяргей Шупа.

Пераклад ужо ацаніў вядомы беларускі пісьменнік Альгерд Бахарэвіч.

“Свет яе гістарычнай прозы – нейкі вельмі наш... і ў той самы час: да-

волі-такі прывідна наш. Быццам лустэрка для прыдуманай намі для сябе мінуўшчыны. Ці пазнаем у ім сябе? Цікава...

Гэта сапраўды вялікая кніга пра нашу Еўропу, Еўропу бясконых шэра-залежных людзей, таямнічых рэк і глыбокіх азёраў, раскіданых між гэтага маркотнага абшару каменных

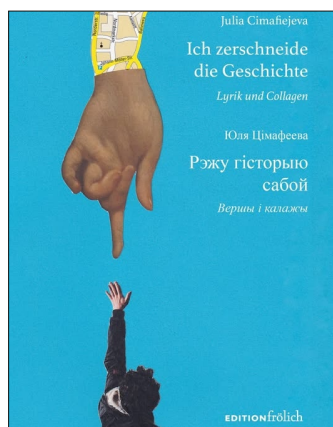
маёнткаў і гарадоў, што хутэй бароняцца сваёй еўрапейскасцю ад наваколя, чым яго дапаўняюць. Кніга пра Еўропу, якую на Захадзе дагэтуль успрымаюць як terra incognita. Пра іншую Еўропу. Кніга пра тую Літву, якой беларусы збольшага не ведаюць, хоць яна наймаверна блізка – значна бліжэй, чым здаецца. Кні-

га пра тое мінулае, калі між Літвой і Беларуссю не было межаў у сучасным сэнсе слова. Кніга пра тое самае легендарнае ВКЛ часоў павольнага (а мо імклівага: хуткасць і ход гісторыі залежаць ад таго, хто, калі і, галоўнае, каму яе чытае) заняпаду – але з іншага боку і іншай мовай.

О, з гэтым ВКЛ усё не так проста. Нарэшце для беларускага чытача з ВКЛ будзе ўсё не так проста. І гэта асабіста мяне вельмі радуе. Бо і для літоўскага чытача кніга Сабалёўскайце – аніяк не гімн самасці і не маніфестацыя нацыянальнага. ВКЛ у кнізе – складаны і неймаверна цікавы арганізм, шматмоўны, шматкультурны, шматканфесійны, шматалосы. Сямейны. З пакручатымі артэрыямі, супярэчлівы, дзікаваты, раскошны, крывава, плоцевы, юрлівы. Жаночы. Мужчынскі. Хворы. Поўны колішняй велічы, згаслай моцы, любові, кахання, бруду, снегу і дажджу, сонца і пладоў. І, як ні дзіўна – надзеі”.

Дзве выданыя кнігі ўжо можна купіць у кнігарні “Кнігаўка” і на сайце Allegro.

svaboda.org

ДВУХМОЎНАЯ КНИГА ВЕРШАЎ І КАЛАЖАЎ ЮЛІ ЦІМАФЕЕВАЙ ВЫЙДЗЕ Ў БЕРЛІНСКІМ ВЫДАВЕЦТВЕ
Берлінскае выдавецтва Edition Frolich ужо здало ў друк новую кнігу-білінгву Юлі Цімафеевай “Ich zerschneide die Geschichte/Lyrik und Collagen. Рэжу гісторыю сабой/Вершы і калажы”.

Цяпер на яе адкрыты перадпродаж у нямецкіх анлайн-кнігарнях, напісала аўтарка на сваёй старонцы ў фэйсбуку.

“1 прадмова, 31 калаж, 30 вершаў па-беларуску і ў цудоўным нямецкім перакладзе Tina Wünschmann. Агулам 80 старонак пад цвёрдай вокладкай. Спачатку гэта была забава і гульня: выказаць амаль выпадковыя элементы з часопісаў ды старых кніг і злучаць іх разам у абсурдныя кампазіцыі, але з часам мне стала выдавочнай метафара, якая стаяла за гэтым заняткам. У эміграцый ты, выразаная нажніцамі гісторыя і добра вядомага кантэксту, мусіш прызвайвацца да існавання ў нязвыклых абставінах і шукаць сэнс там, дзе, падаецца, раней яго быць не магло, знаходзіць новую мову для азначэння сябе і абставін, а заадно помсціць паперы, якая стала прычынай і почасту ўвасабленнем выгнання ў выглядзе пашпартаў, дазвалаў і даведкаў”, – напісала Юлія Цімафеева.

Зрабіць перадзамову кнігі можна тут kulturkaufhaus.de ці тут thalia.de budzma.org

ПА-БЕЛАРУСКУ ВЫЙШЛА КНИГА ВЯДОМАЙ ФРАНЦУЗСКОЙ МЫСЛЯРКІ

У ліпені ў выдавецтве “Скарына” (Лондан) пачаў свет пераклад апошняга фемінісцкага эсэ французскай філосафкі і гісторыцы Элізабэт Бадэнтэр – “Панове, паднапружцеся!” Кніга выйшла пры падтрымцы Цэнtru гендарных даследаванняў EGU.

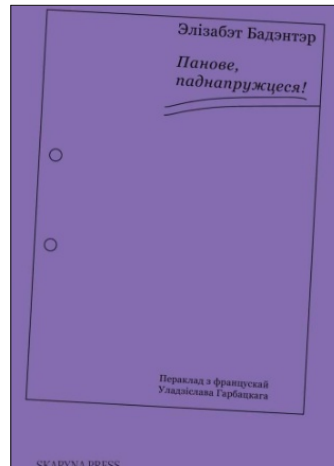
Па-французску эсэ выйшла ўвесну 2024 года ў выдавецтве Flammarion / Plon. Пераклад выкананы дацэнтам Дэпартаменту сацыяльных навук Уладзіславам Гарбацкім (Івановым). Гэта першая кніга славянскай мысляркі па-беларуску.

Эсэ прысвечанае дасюль актуальнай тэме асіметрычнага размеркавання хатняй працы ў парах, праблема ментальнага цяжару, які закранае пе-

раважна жанчын і амаль ніколі мужчын. Нарэшце, эсэ прапанавае фемінісцкае тлумачэнне дэмаграфічнага крызісу, з якім сутыкнуліся ўсе індустрыяльныя краіны.

Прэзентацыя кнігі запланаваная на восень 2025 года ў Вільні, Варшаве, Познані, Празе і Берліне.

novychas.online

in memoriam

ПАМЕРЛА ДЗЯЯЧКА БЕЛАРУСКАЙ
ЭМІГРАЦЫІ ЛЮДМІЛА БАКУНОВІЧ

2 жніўня ў штаце Дэлевер у ЗША памерла беларуска, што некалі ліставалася з Ларысай Геніюш, Людміла Бакуновіч. Пра гэта паведаміла даследчыца беларускай эміграцыі Наталля Гардзюк на сваёй старонцы ў фэйсбуку.

Людміла нарадзілася ў 1938 годзе ў Міры ў сям'і доктара Віктара Войтанкі. Яе бацька падчас нямецкай акупацыі працаваў у Баранавічах, выкладаў у медычнай школе. У Слоніме ў лазарэце замяніў доктара Янку Геніюша, які вярнуўся са сваёй беларускай камандзіроўкі ў Прагу.

Людміла разам з дзедам і бабуляю, бацькамі і братамі ў 1944 годзе выехала на эміграцыю, а ў 1948 г. – да сваёй маці ў ЗША. Пасяліліся ў штаце Нью-Джэрзі. Дзед – праваслаўны святар Сцяпан Войтанка быў першым святаром ў беларускай царкве ў Гайленд-Парку.

У 1960 годзе Людміла Войтанка скончыла Douglas College, дзе вучылася біялогію і хімію. Хацела вучыцца на медыка, але ў ЗША было складана паступіць, і дзяўчына паехала ў Лювэнскі ўніверсітэт у Бельгіі, дзе тады былі і іншыя беларусы. Праўда, з навучаннем не складалася праз слабое веданне французскай мовы.

Затое ў Лювэне Людміла знайшла сабе мужа – пазнаёмілася з праўнукам удзельніка паўстання Кастуся Каліноўскага, Уладзімірам Бакуновічам.

Людміла і Уладзімір ажаніліся, у 1962 г. у іх нарадзілася першая дачка Наталля. А ў наступным годзе яны

перабраліся ўжо разам у ЗША. Першапачаткова жылі з бацькамі Людмілы ў Нью-Джэрсі, пазней пераехалі ў Дэтройт. У сям'і нарадзіліся пяцёра дзяцей.

Па-за выхаваннем дзяцей і працай школьнай настаўніцы Людміла Бакуновіч была актыўнай удзельніцай беларускага жыцця. У Дэтройце была адной з заснавальніцаў беларускай царквы Св. Духа, асвячаць якую прыязджаў ейны дзед Сцяпан Вайтанка.

Пасля смерці мужа у 1992 годзе і выхаду на пенсію Людміла вярнулася ў Нью-Джэрсі, дзе жыла адна з дачок. Яна зрабілася актыўнай прыхаджанкай царквы Жыровіцкай Божай Маці БАПЦ у Гайленд-Парку. Той самай, дзе служыў ейны дзед, а потым і ейны бацька, што таксама пад канец жыцця высяціўся на святара.

Людміла была старшынякаю сястрыцтва, няспынай арганізатаркай царкоўных мерапрыемстваў, пача-стункаў.

На пачатку 1990-х яна прыязджала ў Беларусь, у 1993 годзе была ўдзельніцай Першага З'езду беларусаў свету.

У апошнія гады жыцця Людміла Бакуновіч дапамагала сваім дзецям даглядаць унукаў, якіх агулам у яе было дванаццаць. Жыла ў дачкі Сафіі ў штаце Дэлевер.

Ліставанне з Ларысай Геніюш, магчыма, пачалося з ініцыятывы бацькі – Віктара Войтанкі, што быў калегам і знаёмым з Янкам Геніюшам. Аднак пісала сама Людміла. Цёплыя сямейныя лісты ішлі з абодвух бакоў акіяну ад 1969 да 1973 года. Пераважна яны былі надрукаваныя ў альманаху "Асоба і час" (№ 3, 2010).

budzma.org

навіны

У ФЛАРЭНЦЫІ
АДКРЫВАЕЦЦА ЦЭНТР
БЕЛАРУСКАЙ
ДЭМАКРАТЫЧНАЙ
СУПОЛЬНАСЦІ

Пра адкрыццё цэнтра беларускай дэмакратычнай супольнасці ў Фларэнцыі паведаміла Народная амбасада Беларусі ў Італіі.

Адкрыццё цэнтра стала магчымым праз падтрымку офіса Святланы Ціхановіч, а таксама праз супрацу Народнай амбасады Беларусі ў Італіі і асацыяцыі "Talaka".

Цэнтр у Фларэнцыі – гэта:

- прастора для культурніцкіх ініцыятыў і мастацкіх падзей;
- пляцоўка для сустрэч, абмеркаванняў і ўзаемадапамогі;
- пункт збору і падтрымкі для беларусаў у Таскане і па ўсёй Італіі;
- месца, дзе жывуць ідэі і нараджаецца будучыня.

Неўзабаве абяцаюць расказаць пра першыя мерапрыемствы.

budzma.org

Беларускі календар
памятных дат на верасень
2025 года

1 верасня

• 110 гадоў таму, у 1915-м, нарадзіўся Масей Сяднёў, літаратар, дзеяч эміграцыі ў Нямеччыне і ЗША. Памёр у 2001-м.

3 верасня

• 65 гадоў таму, у 1960-м, памёр Міхась Васілёк (сапр. Касцёвіч), паэт.
• 35 гадоў таму, у 1990-м, памёр Міхась Дубянецкі, кнігавыдавец.

6 верасня

• 120 гадоў таму, у 1905-м, нарадзіўся Віктар Казлоўскі, паэт. Памёр у 1975-м.

10 верасня

• 35 гадоў таму, у 1990-м, у Мінску прайшла ўстаноўчая канферэнцыя Згуртавання беларусаў свету „Бацькаўшчына”.

12 верасня

• 80 гадоў таму, у 1945-м, нарадзіўся Рыгор Семашкевіч, пісьменнік, літаратуразнавец. Памёр у 1982-м.

14 верасня

• 25 гадоў таму, у 2000-м, памерла Галіна Русак (дзяв. Родзья), мастачка, дзяячка эміграцыі ў ЗША.

16 верасня

• 155 гадоў таму, у 1870-м, нарадзіўся Язэп Васілевіч, археолаг. Забіты ў 1934-м.

17 верасня

• 165 гадоў таму, у 1860-м, нарадзіўся Кандрат Лейка, пісьменнік. Памёр у 1921-м.

19 верасня

• 120 гадоў таму, у 1905-м, нарадзіўся Янка Туміловіч, паэт. Памёр у 1938-м.

20 верасня

• 75 гадоў таму, у 1950-м, у Нью-Ёрку выйшаў першы нумар газеты „Беларус”.

21 верасня

• 50 гадоў таму, у 1975-м, памёр Міхась Лынькоў, празаік, літаратуразнавец.

22 верасня

• 175 гадоў таму, у 1850-м, памёр Францішак Дзеружынскі, адзін з пачынальнікаў вышэйшай адукацыйнай сістэмы ў ЗША.

23 верасня

• 115 гадоў таму, у 1910-м, нарадзіўся Юльян Сергіевіч, паэт, мастак. Памёр у 1976-м.

25 верасня

• 180 гадоў таму, у 1845-м, памёр Юстын Нарбут, гісторык.
• 130 гадоў таму, у 1895-м, нарадзілася Ванда Лёсік (дзяв. Лявіцкая), пісьменніца. Памерла ў 1968-м.

26 верасня

• 135 гадоў таму, у 1890-м, нарадзіўся Іосіф Мацюкевіч, мовазнавец. Расстраляны ў 1938-м.

29 верасня

• 145 гадоў таму, у 1880-м, нарадзіўся Сяргей Сахараў, этнограф. Памёр у 1954-м.

Беларусы ў свеце

№ 8 (279), жнівень 2025

Інфармацыйны бюлетэнь
Супольнасць беларусаў
свету „Бацькаўшчына”

Распаўсюджваецца на правах унутранай дакументацыі.
Меркаванні аўтараў могуць не супадаць з думкай рэдакцыі.

Адказныя за нумар –
Н. Шыдлоўская,
А. Макоўская

Наклад 250 асобнікаў

zbsb.info e-mail: zbsb.minsk@gmail.com